

Nemzeti Társalkodó

Martius 8dik napján 1834.

Bírálói Észrevételek.

(ez évi folytatás 129 — 144, 145 — 160)

(Történetolvasók. — Szamosközi István és históriája. — Báthori András cardinalis és erdélyi fejedelem. — Jusligatum. — Bethlen Farkas és históriája. — 'Történetíró' fő kötelessége).

Éltek még a' hazában nem kevés számmal olyanok, kik Kendiékkel és társaikkal egyezőleg érezvén, gondolkozván, Erdélynek török őlalom alatt maradását országgyűléseken szavazatjaikkal néhány izben kivívták, de mióta Kendiék és társaik szabad szavaikért fejeiket és jószágaikat vesztek: megszűnt Erdélyben a' szóllás' szabadsága 's az országgyűlések' szent templomteremeiben 120) szabad szavak helyett csak mély sohajtások hallattak! Korlátlan fejedelemnek érzé tehát magát Sigmond; megveté a' Portát, 's Prágába küldött követei által II Rudolffal szövetségbe lépék.

A' szövetség' tartalma Erdély' és Ma-

120) Templomokban tartattak akkor rendszerint az erdélyi országgyűlések.

gyarország' részei' örökös fejedelmének ismeré őtet a' magyar királyi korona' felsősége alatt, ugy mindazonáltal, hogy férfi maradék nélkül elhalta után Rudolfra vagy annak maradékaira szálljon fejedelmi birtoka; továbbá austriai házból származott feleséget, arany gyapjus vitézi rendjelt, 's rómaiszent biradalombeli fejedelmi czímet (titulust) igére neki.

1595ben januariusban kötötték-meg a' prágai szövetség, 's annak következésében mártiusban Maria Christierna, styriai Károly herczegnek, Rudolf atyja' testvérének szép leánya Grätzben Sigmond' jegyese lön. Tudósítaték ő mind ezekről, 's április 16dik napjára közönséges országgyűlést hirdete Fejérvárra.

Nagy számmal gyűltek össze a' Rendek 's nagy következésű tárgyak voltak általok elhatározandók. Fejedelmök kívánta: erősítsék-meg szövetségét Rudolf császárral; 's házasságát Mária Christiernával; fogadják-hé a' Jésuitákat az országba, fejenként álljanak készen a' török háborúra, 's ítéljék-meg, nem helyesen cselekedett-e, midőn múlt esztendőben a' pártos uraknak fejeiket elüttette, 's jószágait confiscaltatta. Azon pártos urak, jelenté a' Rendeknek, őtet örökre kiakarták idézni az országból, mit úgy gondoltak eszközölhetőnek, hogy nekik azt mondogatták: az ország' Rendei vagy török császár' kezébe adják, vagy magok megöletik őtet, ha önként ide nem hagyja országát, 's

e' miatt ment volt ő Kővárba. Ott mulatása alatt még nagyobbra halmozták gonosz tetteiket a' pártosok; mert Kolozsváratt új fejedelmet akartak választani, 's Facsádót önként török kézbe eresztették. Midőn ezek történtek; Báthori András cardinalis nem tartózkodott ugyan Erdélyben, mindazonáltal tudta a' pártosok' céljait, 's azokat nem csak helybe hagyta, hanem mindenképpen elősegítette, 's ötet külső országokban fő férfiak és fejedelmek előtt hol szóval, hol levél'által gyalázta. Ezekkel kíváná motivalni Sigmond véres tette' helyes voltát.

De 1594ben augustusban és szeptemberben országa' nagyjainak azért üttette volt elfejeiket, 's confiscaltatta jószágaikat, mert országgyűléseken nem azt végezték, 's engedték hatalmas befolyásaiknál fogva végeztetni, mit ő kívánt. Ez 1595ben aprilisben igen eleven emlékezetőkben volt a' fejevári gyűlésre öszve sereglett Rendeknek, azért, ámbátor bizonyoson tudták, és fejedelmökkel együtt az előtt gyakran ki is nyilatkoztatták, miképen hazájok' fennmaradása Isten után csupán a' Porta- török császár'- kedve keresésétől függ 121); ámbátor a' Jésuiták

121) 1583ban imígy szöllának a' RR. Sigmond fejedelmökhöz: „Megértettük a' Nagyságod' propositionit, holott emlékezetet tett Nagyságod az esztendőnként Portára tartozó szokott adófizetésről, hogy jöllehet szinte szokott ideje annak felvetésének el nem jött volna, de miért hogy ilyen szükséges do-

több esztendőekben, nevezetesen pedig az

logért the Nagyságod minket e' mostani időben, úgy mint generalis gyűlésbe, kényszerítettett volna ide gyűjteni; elakarván távoztatni erre való több munkánkot, és költségünket: kívánja the Nagyságod, hogy ugyan arról is most végeznénk. Annakokáért kegyelmes Urunk! nyilván vagyon nálunk, hogy a' mi megmaradásunknak és békeségünknek egyik czikkelye ebben helyhez tetett, nem illik annakokáért ebben is úgy mint Nagyságodnak, hazánknek és mi magunknak megfogyatkozunk; egyenlő akaratból azért es végezésből a' Porta' szokott adójának bételjesítésére ígérünk the Nagyságodnak: a' Nemesség kapu szám szerint 99 pénzt és 50 pénzt. Azonképpen a' Székely uraink ígérnek magokat azon egyenlő terh' viselésre. A' Szász uraim is az ő szokások szerint egyenlő terhet viselnek. A' Magyarországi uraim is ígérnek Nagyságodnak kapu szám szerint egy egy forintot és 50 pénzt. Az egy forintját ígérjük the Nagyságodnak e' jövődő szent Orbán' napjára beszölgáltatni, és az 50 pénzt pedig ad festum b Baptistae Joannis megadatni. Könyörgünk the Nagyságodnak: megtekintvén szegény községünknek fogyatkozását, végye kegyelmesen." Lásd: Articuli dominorum regnicolarum trium nationum Transylvaniae, et partium regni Hungariae, in comitiis eorum generalibus Albae Juliae anno Domini 1583 ad Dominicam Palmarum, hoc est ad 24-tum diem mensis martii indictis conclusi. Kézirat.

1585ben így: „Értjük azt is a' Nagyságod' propositioiból, hogy a' mi megmaradásunk a' hatalmas Császár' kedve' keresésében áll, melly adománnyal leszen meg: annakokáért a' Császár' adójának beszölgáltatására a' Nemesség kapu szám szerint, és régi mód szerint más fél forintot ígér Nagyságodnak, mellynek 99 pénzt e' jövődő szent Víd' napjára, az 50 pénzt pedig szent Margith asszony' napjára Nagyságodnak fogyat-

1588ikhan örökre kizárattak volt a' hazából

kozás nélkült beszölgáltatjuk. Melly terek' viselésre a' Székely uraim is ígérük magokat. A' Szász uraim is az ő rendtartások szerént és módjok szerént e' terhet viselik; azonképpen a' Magyarországi uraink és atyankfiai beszölgáltatják Nagyságodnak azon terminusokra a' másfél forintot." L: Articuli dominorum regnicolarum trium nationum regni Transylvaniae, et partium regni Hungariae, in partialibus eorum comitiis ad diem dominicam Cantate, hoc est ad 9-m diem mensis maji anno Domini 1585 — celebratis, conclusi Albae Juliae. Kézirat.

1589ben így: „E mellett számlálta Nagyságod, mi legyen Isten után a' mí békességes megmaradásunknak fő támasza, tudniillik a' Porta. — — — Azért nem akarván kegyelmes Urunk! a' Nagyságod' felölünk való gondviselésének, jó intésének és hazánk' megmaradásának megfogyatkozni a' Császár' adójára ígérünk Nagyságodnak a' jövő június' havának első napjára kapuszám szerént 99 pénzt." L: Articuli dominorum regnicolarum trium nationum regni Transylvaniae, et partium regni Hungariae ditioni huic subjectarum, in comitiis eorum partialibus ad dominicam proximam ante festum beati Georgii martyris, hoc est 20-m diem aprilis — anno Domini 1589 in opp'do Thorda celebratis conclusi. Kézirat.

1591ben végre így: „A' mi pedig kegyelmes Urunk! nézi Nagyságodnak mostani partialis gyűlésünkbe beküldött propositioit, kiben Nagyságod jövő gondviselésnek elégségére, és hazánk' békeségéért az esztendőnként szokott redimalásra való segítségünket kívánja; miért hogy kegyelmes Urunk! tudjuk azt, hogy a' mí megmaradásunk Isten után ezzel leszen még, nem kímélhetjük sem magunkat, sem községünket is; ezokaért Nagyságodnak kapuszám szerént a' Császár' adójában ígértünk 99 pénzt." L: Articuli dominorum regnicolarum trium nationum regni Tran-

122); ámbátor a' nemesek közül némellyek annyira irtoztak háborutól, hogy magokat önként örökre eladták, 's mások' jobbágyai lettek, csak menekedhessenek a' hadakozástól (123), mindazonáltal hallván fejedelmök' kivánságát, a' Rudolf császárral kötött szövetségegyezésre, Jésuitákra, 's háborura készen lételre nézve következőképpen nyilatkoznak és végezének:

sylvaniae, et partium regni Hungariae, ditioni huic subjectarum, in partialibus eorum comitiis ad diem dominicum proximum post festum Paschatis, hoc est 21m diem mensis aprilis anno Domini 1591 in oppido Thorda celebratis conclusi. Kézírat.

122) „Végeztük — országul, három nemzetül magyarországi atyánkfiaival egyetemben, hogy a dato praesentium computando 25 nap alatt — a' szerzetes Jésuiták mindenünnen a' Nagyságod' biradalmából mindenestől kimenjenek, és soha ez a' szerzet, minthogy még florente pontificia religione in regno Hungariae soha hírül sem hallatott, többé az országba be ne vétessék.“ — „Végeztük továbbá ezt is, hogy e' mostani reprobáltatott Jesuitarum secta, e' hazába nullo unquam temporum successu admittaltassék, sőt ha vocatiora is, e' mi végezésünk ellen, ez országba bejöni mérészlene, mindeneknek szabad legyen őket persequalni, és marhájokban zsákmányt tenni.“ Lásd: Articuli dominorum regnicolarum trium nationum regni Transylvaniae, et partium regni Hungariae — in generalibus eorum comitiis ad diem dominicam proximam post festum sancti Nicolai episcopi proxime elapsam, hoc est 8-m diem mensis decembris anno Domini 1588 in civitate Medgyes celebratis conclusi. Kézírat.

123) „Találtatnak a' felülésben ilyen frausok is, hogy némelly nemes ember látván a' háboruidőt, hogy inkább a' hadakozástól immunis lehessen, más ne-

„*Adja Felséged 124) azt is előnkbe, hogy a' római császárral ő Felségevel való transactionk, a' magyarországi uraink és atyánszülteivel fogva kívánt unionk, és az egész kereszténységgel való confederationk véghez ment volna; kit ott is a' magyarországi uraink, s atyánszülteik minden Rendek, acceptáltak és ratificáltak volna, kihez immár a' kívántatnék, hogy mű is azt mostani gyűlésünkben acceptálnók és ratifi-*

mes embernek jobbagyul, ki örökbe, ki zálagul elköti magát, és így keres effugiumot magának. Végeztük azért: hogy valaki ante initium anni 1593 elkötötte magát, és a' ki megvette in pacifico dominió volt, az olyan örök jobbagságban maradjon; a' ki pedig azután a' had' fenn lételeitől fogva elkötötte magát, az helyére álljon, és ezután senki parasztta ne lehessen; ha valaki az ellen cselekednék, jószága elfoglaltassék, és Urunk' ő Felsége' gratiajában legyen.“ Lásd az 1595ben aprilisben Fejérvárott tartott országgyűlésnek a' 125ik jegyzetbeni című törvénycikkelyeit. Milly időszak a volt az Erdélyháznak, mellyben a' nemesnek parasztta lételet törvénnyel kellett akadályoztatni!

124) A' B. Sigmond' előtt volt erdélyi fejedelmeknek: Báthori Istvánnak és Kristófnak, „Nagyságos“ cím titulus-adatott. Ezt az alattok szerzett országos törvénycikkelyekből elég bővön meg lehet látni. 1595ig „Nagyságos-nak“ mondatott Sigmond is, mint a' 121 és 122 számalatti jegyzeteknek sorai mutatják; de 1595ben II Rudólf a' prágai szövetség' következésében Sigmondot „Serenissimus“ címmel díszesítette-fel, 's az óta aztán ő „Felséges“ leve: Innen van; hogy a' Fejérvári aprilisi törvénycikkelyekben is már nem „Nagyságosnak“ hanem „Felségesnek“ mondatik.

calnok, azért jól emlékeziünk kegyelmes Urunk! red, mint mentiünk legyen ezelőtt fejenként közönséges értelemről arra, hogy Felséged azt, a' római császárnál ő Felségénél véghez vigye, ki minemü állapottal ment legyen véghez, azt is megértettük. “

„ Nagy hálákat adunk azért először az élő Istennek, ki ebben a' mi szüntelen való fohászokadásunkat, és áhítatos könyörgésünket meghalgtván, e' gonosz (török) Pogánynak régi inségéből, és rajtunk való igájából kiszabadítván, ilyen hatalmas Fejedelemnek szívét hozzánk illy jó akaratra vitte, és kívánatos egyesülésünket a' magyarországi atyánkfiaival's több kereszténységgel megadta; könyörgünk ő szent Felségének, hogy illyen jó és hasznos végezésre szent áldását bocsássa, és mind az elejét, az exitusát annál inkább szerencsésestegye, és ezután is ő Felsége, a' római császár illyen hozzánk való jó kedvét tartsa-meg hozzánk; Felséged pedig hogy e' munkát értünk felvette, és sem költségnek sem egyébnek nem parcalván illyen hasznosan, és az időnek állapotja szerint késedelem nélkült véghez vitte, ezt mi Felségednek országul minden hűséggel megszolgáljuk, mint kegyelmes Urunknak, Fejedelmünknek. “

„ Melly végezésnek és egyességünknek miért hogy látjuk szemünkkel illyen hasznos voltát, azt mi, mint ezelőtt kívánt dolgot, nem hogy örömet nem fogadnók Felségedtől, sőt mi is fejenként acceptáljuk,

és ratificaljuk eatenus, quatenus *Fel séged* is acceptalja és ratificalja, ita tamen, ut ratificatio per nos facta, tunc obligare utramque partem debeat, cum serenissima sponsa *Maria Christierna*, serenissimi quondam *Caroli*, archiducis *Austriae*, *Styriae* etc. filia, domina nostra clementissima, juxta transactionem graecensem ad praestitutum diem huc deducta fuerit' sat."

„*A* minémü articulus az elmúlt 1588-dik esztendőben való gyűlésben *Medgyesen* lett volt, az a' mennyiben a' pater *Jésuiták*at nézi, és *libertati religionis catholicae sive romanae* praejudicat, *Fel séged*hez való jó akaratunkból abrogaltuk, és felöle így végeztünk: hogy absolváván afféle kötelességtől, juramentumától *Fel séged*et; a' pater *Jésuiták* *Kolozsvárra*, *Monostorra*, és ide *Fejérvárra* bejöhessenek; könyörögven ezen *Fel séged*nek, hogy szeme eleibe vévén ebben is *Fel séged*hez ilyen jó szívünket, jó akaratunkat, e' megnevezett helyeken kívül, se *Váradra*, se semmi egyéb helyekre, se *Erődeyben* se *Magyarországban* sohuvá a' *Jésuiták*at bé ne eresztesse, és collegiomok és gyülekezetek lakóul sohul ne lehessen a' megnevezett helyeken kívül."

„*A* holpedig int *Fel séged* minket: hogy fejenként olly készen lennénk, hogy valami-kor *Fel séged* parancsolja, mindgyarást indulhatnánk, kegyelmes *Urunk!* mi készek vagyunk, és mindenben a' *Fel séged* paranc-

csolatjához tartjuk magunkat, valamennyire vagyunk elegendek.

Ezek után a' pártos névvel bélyegzett urakra nézve a' 52dik és 53dik czikkelyben következő nyilatkoztatást és végezést tettek a' Rendek:

52 (czikkely)., „Továbbá megértettük Felségednek bővséges declaratiojából, a' pártos urak úgy mint: Báthori István, Báthori Boldizsár, Kovácsóczi Farkas, Kendi Sándor, Ifju János, radnóthi Kendi Ferencz, Kendi Gábor, Forró János, Lónai Albert-Gergely Deák szent Egyedi, Gerendi János, Bornemisza János, Szalánczi László, Szalánczi György, Szilvási Boldizsár, Gávai Miklós, Tamásfalvi Diénes, elfelejtkezvén magokról, Felségedhez való hűségekről, Felségednek vellek való sok jó teteményéről, az elmúlt nyáron minémü tállalt praetextussal és szinnel akarták volna Felségedet biradalmából, székeből kiszínlenni, és elküldeni: hogy mi országul Felségedet vagy megfognók, és pogány török császár' kezébe adnók, avagy hogy Felségedet e' világból tollálnók; kitől való megmaradásért, és e' dolognak jobban való megtudakozásáért — úgy legyen-e a' mint Felségednek eleibe adták volt — kényszerített volt Felséged itt való házatól kibontakozvár Kövári házához menni, és ott egy ideig lenni. Melly pártos urak vévén e-

szekben *Felségednek* Kövári házában való megtartozását, a' több gonosz cselekedetekhez azt is *accumuláltak* volna, hogy az alatt *Kolozsváratt de novo principe eligendo* nem csak gondolkodtak volna, sőt külön való *tractatusok* és *igyekezetek* lett volna. E' mellett *Fachyatot* is, a' kastélyt, kiből a' Török kiszökvén, ide a' *Felséged* biradalmához *applicaltatott* volt, *in publicam perniciem* ez alatt a' Töröknek kezekről spon-
te megeresztették volna. Mellyeket, mint aszféle újonnan lett dolgokat, *Felséged* így *comperialván*, azon pártosokat *detinealtatta* volna, és erdemek szerént megis büntette volna; terjesztvén *Felséged* ezt ezekből előnkbe, hogy *Felséged* nem hogy valamit ok nélkül, sőt mindent méltán cselekedett volna, kívánván *Felséged* a' mi *itéletünket*, *tetszésünket* is felőle.

„Azért hálákat adunk, kegyelmes *Urunk!* a' mindenható *úr Istennek*, ki mi-
képpen az előtt való időkben e' változásokban is *Felségedet* köztünk megtartotta, e' pártosoknak gonosz szándékjoktól is *Felségedet* megoltalmazta, és a' mit *Felségednek* ők kívántak, azt magokra tértette. *Kérjük* ő szent *Felségét*, ezután is *Felségedet* sokáig köztünk megtartsa, és minden efféle gonosz igyekezetektől megoltalmazza, hazánknak, magunknak csendes és békességes megmaradásunkra, kiben hisszük azt, hogy *Felséged* is mi reánk való gondvi-

selejét semmiben semmi időben meg nem tágitja.“

„*A* mi pedig nézi a' pártos urak' gonosz cselekedetét, és iszonyu vakmerő gonosz szándékokat: jól emlékezünk kegyelmes Urunk! reá, és ugyan megis tapasztaltuk ezeket így viselt dolgoknak lenni. Melly *atrox scelusban* hogy a' mi innocentiankat és hírségünket declarálnók, és egyéb idegen országbeliek előtt is e' méltatlan reánk kötött gyalázatot rólunk elvetnők, és hogy meg-tetszenék az is, hogy ilyen nefandum crimennek nem mi országul, hanem csak ezen feljül megnevezett Pártosok voltak okai, *Felségedet* fő atyánkfiai által mingyárt megtaláltatván, országul közinkbe 's gyűlésünkbe (*Kolozsvárra t. i.*) kívántuk jönni; mellyet *Felséged* is értven tőlünk; hogy semmit a' pártos urak' practicájában nem értettünk, sőt hűvek voltunk, *Felséged* is eljött vala közinkbe.“

„*Azért kegyelmes Urunk!* hogy *Felségednek* gondja volt magára és megmaradására, és ilyen gonosz igyekezetnek *per ea media*, mellyeket az akkori idő suppeditált *Felségednek*, debito tempore occurralt *Felséged*: országul javalljuk, és a' *Felséged*' cselekedetét ilyen személyeken, kik *manifeste in crimem laesae majestatis, amissionemque capitis, et omnium bonorum tam propriorum, quam uxorum et liberorum suorum incurraltak*, minden résziben méltónak és illendőnck itéljük lenni, és or

szágul *communibus votis et paribus suffragiis, unanimi consensu, nullo nostrum dissentiente, Serenitatis vestrae, et fraterni sanguinis, et totius christianitatis proditoroknak* pronuncáljuk; kiváltképpen azért is, hogy e' mostani háboruidőben, kiben Isten juttatott bennünket, egyebek is ezt látván, és tükörül lévén előttök, efféle gonosz gondolat-tól, szándéktól, cselekedettől megtartozzanak."

55 (cz.) ; Noha pedig Báthori András a' cardinal ez időben, mikor ezek estek, itt a' Felséged' biradalmában személye szerint nem volt; mindazonáltal elfelejtkezvén ő is ide való kötelességéről, és Felségednek sok velle való jó teteményéről: e' Pártosok' dolgát és gonosz szándékokat nem csak értette, de minden tanácsával, és egyébbel is valamivel tudta, segítette, és e' képpen nekik *consentiant* volna; Felséged' méltóságát idegen országokban méltatlan és illetlen szókkal *in conspectu multorum principum, aliorumque praecipuorum virorum viva voce non modo diffamasset, sed etiam, ubi id personaliter et ore tenus explere nequivisset, varias easque plurimas litteras diffamatorias conficiendo, omni conamine azon lett volna: mint Felségedet méltóságában, jó hírében, nevében ronthatta és gyalázhatta volna. Azért kegyelmes Urunk! ezek mi nálunk is országal nyilván lévén, mivel hogy facientes et consentientes pari poena puniuntur, és az Isten is azt parancsolja, hogy „Principi populi tui non maledixeris“ — Bá-*

thori András felől is, mint a' többi felől, azon ítéletben vagyunk, és sententiában, kit ott fenn megírtunk; ezt tévén hozzá, hogy holott Felsőged személyét, méltóságát idegen biradalmakban, fejedelmek előtt ilyen ignominiába involvalta, ezt mi országunk nem kisebbnek tartjuk, mint ha Felsőgednek élete ellen igyekezett volna."

El kell mondania Recensensnek itt a' 29dik törvény cikkelyt is. Következőleg alkották azt hazánk' Rendei:

29 (cz.) „*A' pártos urak' jószága között, ha mi olly zálagos volna, kit ők is non alio jure, hanem csak zálagul birtak volna, végeztük ezt: hogy efféle jószágok — azok a' kiket a' jószág jure concernalna, arról való igazságokat producálván Felsőgednek, megadassanak nekik. Mellyet hogy Felsőged is megengedjen, könyörgünk Felsőgednek.*“ 125).

Ki honját ellenségnek elárulta, fejedelmét személyében, méltóságában megbántotta, az Erdélyben 1594-ben a' hazai törvények szerint örök hűtelenség' vétkébe esett, 's e' vétek fő' 's jószág' elvesztésével büntettetett. De bémocskolta-é valaki magát honárulás' és fejdelembántás' vétkével? — ezt országgyűlés ítélte-meg, miután a' vádolta-

125) Lásd: *Articuli trium nationum regni Transylvaniae, et partium regni Hungariae, in generalibus eorum comitiis ad diem dominicum Jubilate, hoc est 16-um diem mensis aprilis anno Domini 1595 Albae Juliae celebratis conclusi.* Kézirat.

tott, de a' megíteltetésig szabadon hagyatott, 's törvényesen eleibe meghívatott személy' mentségeit kihalgatta: Biradalma' törvényeit gázolta el tehát Sigmond fejedelem, midőn 1594ben országa' tanácsosait és nagyjait, minek előtte azok vétkeseknek ítéltettek volna, elfogatta, lánczba verette, 's tömlöczökre hurczoltatta; mert az 1575dik esztendőbeli medgyesi országos végzés szerint megíteltetés előtt is elfogattathatott ugyan a' pártolkodó úr vagy nemes, de csak az olyan, ki nem hogy örökös, hanem zálagos jószágot sem bírt az egész fejedelmi birodalom' körében 126), 's kiről annál fogva méltán feltenni lehetett, hogy megíteltetése előtt, 's e' szerint büntetetlenül elszökik az országból, ha le nem tartóztatik: az 1594-

126) „A' melly embernek jószága zálagban nem volna ez országban, avagy Magyarországbán a' Nagyságod' biradalmában, ki sem Istent nem félne, sem a' hazának bekességes állapotját nem gondolván a' felle undok pártolkodásokat mérne indítani; az olyan gonosz embert Nagyságod személyében minden haladék nélkült megkerestessen és megfogasson, és törvény szerint az ő érdeme szerint büntetessen.“
 Lásd: *Articuli dominorum regnicolarum magnificorum Nobilium, aliorumque Ordinum, trium videlicet nationum transylvanarum, et partium Hungariae. Comitatum scilicet Bihar, Kraszna Szolnok mediocris, Máramaros, Zaránd, et districtum Káránsebes et Lugos, in comitiis eorum per illustrissimum dominum Stephanum Báthori de Somlyó vajvodam transylvanum, et Siculorum comitem in civitate Medgyes ad 15-um diem mensis octobris anno Domini 1573 indictis communibus votis conclusi. Kézirat.*

ben el fogatott urak pedig roppant terjedé-
kü fekvő jószágokat bírtak, 's rájok a' med-
gyési végzés nem volt alkalmaztatható. Bira-
dalma' törvényeit gázolta-el Sigmond, mi-
dön a' fogoly urakat meghalगतatanul maga
megöletni, számkivettetni parancsolta, mert
a' magyar nemes — törvény szerént — meg-
halगतatanul nem íteltethetett-meg, 's fejé-
től és jószágaitól nem fejedelmi parancsolat,
hanem országgyűlésén az ország' Rendei ál-
tal reája kimondatott ítélet' következésében
fosztathatott-meg. Minekokáért maga Bátho-
ri István vajda is országa' Rendeitől kívánt
1575ben ítéletet az ellene haddal támadt,
de meggyőzetett Békes Gáspár' és párthívei'
büntetésök felől 127):

BCU Cluj / Central University Library Cluj

127) „Továbbá kegyelmes Urunk! jóllehet i-
gen nyilván vagyon azoknak gonosz cselekedetek, kik
Békes Gáspárral, és az ő maradéki hadával együtt
Nagyságodra, és az országra arczul támadtanak,
kik ellen noha mind az Isten, kié a' győzelem, és
mind a' véteknek nagy volna más módot és tehetsé-
get is mutatott volna a' megbüntetésre; de mindazon
által miért hogy Nagyságod szokott kegyelmes ter-
hészete szerént — mint régi igaz megrögzött úri Nem-
zét — ilyen nyilván való dologban is a' törvénynek
procesusát követi; és ennek ítéletét országul reánk
támasztotta: e' Nagyságod' kegyelmességét országul
megigyekezzük szolgálni; mint kegyelmes Urunknak;
és a' Nagyságod' méltó kívánsága, és parancsolatja
szerént e' dolgot előnkbe vévén, a' vétekesekek ellen
törvényt e' generalis gyűlésben Nagyságoddal egye-
temben mind országul szolgáltattunk, és ellenek pub-
lice pronuncialtunk, kiről sententia levelet is írttunk.
(folytatása következik).